

FRI-K1-1-QHE-04

**REGIONAL IMPACT OF THE UNIVERSITY OF RUSE, BULGARIA –
NATIONAL AND INTERNATIONAL DIMENSIONS⁴**

Cor. Mem. Prof. Hristo Beloev, DTSc

Department of Agricultural Machinery,
“Angel Kanchev” University of Ruse
Tel.: +359 82 888 465
E-mail: hbeloev@uni-ruse.bg

Prof. Velizara Pencheva, PhD

Department of Transport,
“Angel Kanchev” University of Ruse
Phone: +359 82 888 588
E-mail: vpencheva@uni-ruse.bg

Prof. Juliana Popova, PhD

Department of European Studies and International Relations,
“Angel Kanchev” University of Ruse
Phone: +359 82 888 255
E-mail: jppopova@uni-ruse.bg

***Abstract:** As a result of the globalization, fast development of the information and communication technologies and focusing on the economy of knowledge a continuing increase of the role and social responsibility of the universities can be observed. This is valid not only for the creation of the social capital and entrepreneurship in universities' regions on national level but also for the intensification of the societal development in international scope. In parallel with their efforts for the sustainable affirmation of the traditions and quality of education, the good universities are sensitive to the needs of the labour market and digital generations and find flexible solutions, compatible with the dynamic of the surrounding environment.*

The current paper presents the innovative experience and achievements of the University of Ruse in its efforts to serve as a driver for the development of its target region within the country through an intensive work with the public administration, businesses and NGOs. Another aspect of the work is the review of the systematic academic actions aimed at the strong international positioning of the University of Ruse in the Bulgarian-Romanian cross-border region and the Danube space. In connection with this the university priorities for educational connectivity, transfer of innovations within trans-national networks as well as for intensification of the partnerships through international educational and research projects are underlined.

***Keywords:** Regional impact, Cross-border region, Danube region.*

***JEL Codes:** Z18*

ВЪВЕДЕНИЕ

Общоприето е мнението, че университетите са ключови хранилища на знания и човешки капитал и като такива са потенциални източници на иновации и двигатели на икономическото развитие на национално и регионално ниво. През последните 25-30 години не само в България, но и в Европа ролята на висшите училища се променя значително във връзка с бързото разрастване на висшето образование и неговата масовизация, демографската криза, финансовите ограничения и трайната тенденция за мобилност и насочване на младите хора към по-големи градове и други държави. В допълнение трябва да се отбележи и извършващата се смяна на парадигмата от модел 1 към модел 2 на

---

⁴ Докладът е представен на 56-та Научна конференция на Русенски университет „Ангел Кънчев“ и Съюз на учените – Русе „Индустрия 4.0 Бизнес среда. Качество на живот“ с оригинално заглавие на български език: Регионално влияние на Русенския университет – национални и международни измерения

продуциране на знание, изразяваща се в изместване на фокуса от капитализирането на знанието към изграждането на връзки между системата за висше образование и секторите на икономиката. Докато при Модел 1 доминират фундаменталните изследвания и т.нар. „чиста наука“, при които не се акцентира върху приложимостта на научните изследвания, при Модел 2 се поставя фокус върху интердисциплинарното решаване на реални проблеми от практиката, а финансирането на науката се прави главно за разработките на интердисциплинарни екипи. (Gibbons et al., 1994)

В посочения контекст социалната отговорност на университетите нараства, тъй като те, от една страна, са призвани да удовлетворяват потребностите на прилежащия регион от определен тип професионалисти, а от друга – да съдействат за икономическото и социалното развитие на региона и задържането на младите хора в него. Казаното се отнася в много голяма степен за Русенския университет, чиито образователни услуги се разпростират на територия с население около 1 млн души, като единствено държавно висше училище в областите Русе, Разград, Силистра, Търговище и Видин. Освен това Русенският университет е постигнал значително влияние в трансграничния българо-румънски регион, както и в по-широкия Дунавски регион чрез изградените международни партньорски мрежи и изпълняваните проекти с международно финансиране. Тези специфични характеристики от профила на Русенския университет дават основание да се очертаят параметрите и ефектите на неговата регионална значимост и влияние в национален и международен мащаб, каквато е и целта на настоящата разработка.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Университетите са сложни организации, извършващи различни дейности, които имат икономическо влияние и въздействие. Ролята на висшите училища на ключови актьори в икономическото развитие е отдавна призната, но от тях се очаква да реализират много други допълнителни отговорности. Освен изпълняваната от тях роля на работодатели и потребители на различни стоки и услуги, те се занимават със създаването на знание и човешки капитал, с трансфер на ноу-хау, с технологични иновации, поддръжка на научна инфраструктура, капиталови инвестиции и регионално лидерство. (Drucker and Goldstein, 2007)

В изследване на Etzkowitz (Etzkowitz et al., 2000: 319) се отбелязва фактът, че в съвременните условия публичното финансиране за университетската наука зависи от това дали тя има директен принос към икономиката. В друго проучване вниманието се насочва към търсене отговора на въпросите дали университетите са източник и стимул за регионални иновации и дали те допринасят за общественото развитие. (National Committee of Enquiry into Higher Education, 1997). Както подчертават Arbo и Benneworth (Arbo and Benneworth, 2007: 18), все повече и повече аспекти на „академичното предприятие“ се възприемат като значими за регенерирането и трансформацията на регионите.

Университетите имат принос към местното икономическо развитие по няколко начина. Най-очевидният принос е т.нар. „ефект на разходите“, отнасящ се до по-високо потребление на стоки и услуги за задоволяване потребностите на студентите и обслужване на различни университетски дейности. Една голяма институция за висше образование в региона подобрява нивото на заетост и равнището на доходите в него.

Другият по-важен принос към регионалното развитие в дългосрочен план е т. нар. „ефект на знанието“, отнасящ се до функцията на университетите да бъдат генератори на знание, да осигуряват трансфер на технологии и като цяло да създават човешки капитал. Университетите „произвеждат“ образовани кадри и насищат региона със знаещи и можещи професионалисти, което се отразява върху неговото по-високо технологично и социално развитие. Разбира се, размерът на ползите от образованието зависи от качеството на образователните институции и от нагласата на завършващите да останат в региона.

Университетите играят ключова роля в развитието на иновационните системи в своите градове и региони и допринасят за техния растеж и конкурентоспособност. От 2005 г. насам

Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) реализира Преглед на ролята на висшето образование в развитието на градове и региони (OECD, 2007) като средство за мобилизиране на университетите за дейност в полза на икономическото, социалното и културното развитие. До настоящия момент е изследвано влиянието на институциите за висше образование върху повече от 30 града и региони, като се прави оценка на следното:

- Принос за развитието на човешки капитал и умения;
- Принос за развитието на иновации и трансфера на технологии;
- Принос за подобряване на средата за живот, за социалното и културно развитие;
- Принос за изграждането на регионален капацитет чрез партньорство с публичния, частния и неправителствения сектор за постигането на общи стратегически цели.

Първата фаза на изследването на ОИСР се провежда през периода 2004-2007 г. и обхваща 14 региона в 12 страни. Заключителният доклад е на тема: **Висшето образование и регионите: Глобално конкурентоспособни, локално ангажирани.**

Втората фаза обхваща периода 2008-2011 г. и обследва 14 градове и региони в 11 страни. Финалната трета фаза включва периода 2010-2012 г., която завършва с публикацията **Висшето образование в градовете и регионите – за по-силни, чисти и справедливи региони.**

Както се вижда, ролята на университетите в регионалното развитие привлича изследователския интерес и ангажира общественото внимание, като очакването е за все по-нарастващи изисквания на обществата към социално-отговорната мисия на институциите за висше образование.

На базата на откритите по-горе различни роли на университетите, пространствените аспекти на взаимодействието с техните партньори и различните механизми за ангажираност на висшите училища в прилежащите им региони могат да бъдат идентифицирани 5 модела на университет:

- **Университетът като фабрика за знания.** Тази гледна точка отразява по-ранни изследвания и разглежда университетите като производители на научно знание, което може да има директно местно икономическо влияние. (Youtie and Shapira, 2008)

- **Свързващ университет** – университет, създаващ връзки с индустрията, с цел обмен на научно знание.

- **Предприемачески университет** – фокусира се върху комерсиализация на университетската наука и това е императив на неговата политика.

- **Университетът като иновационна система,** формирана от специфичните изисквания на регионалната иновационна система.

- **Ангажиран университет** – университетът като двигател на икономическото развитие в региона, в който е локализиран. Този тип се явява продължение и разширение на концепцията за предприемачески университет.

Таблица 1. Роли, детерминанти и модели на ангажираност на университетите

Модел	Основна роля на университета	Единица за анализ	Посока на ангажираност	Ключови фактори, доказващи влияние на университета
„Фабрика“ за знания	Продуцира знания	Постигнатите иновационни резултати	Еднопосочност	-Интензивност на изследванията -Влияние върху индустриалния сектор в определен географски регион
Свързващ университет	Обменя знания	Създадените връзки със заинтересувани страни	Двупосочност	-Интензивност на изследванията -Индустриално развитие -Отвореност на фирмите за контакти

				-Върхови постижения в науката
Предприемачески университет	Има активна роля при комерсиализация на изследвания и иновации	Дейност на центровете за трансфер на технологии	Открита двупосочност	-Влияние върху организационни структури и мениджърски практики -Предприемачески инициативи на преподавателския състав
Университетът като иновационна система	Преплитане на роли в много сфери	Създадените системи/мрежи в регионалната иновационна система	Трипосочност /университет-индустрия-правителство/	-Влияние върху конфигурацията на регионалните системи и регионалната политика -Институционален капацитет на университета
Ангажиран университет	Има роля за развитието на региона	Пространствата, в които има водеща роля	Отговорност на всички нива	-Университетско лидерство -Инициативи и политики за приобщаване на заинтересованите страни

Източник: Uyarra, E., 2008

Както може да се проследи в таблицата, съвременната мисия на университетите се разгръща по мащаб – от осъществяване на традиционните дейности като обучение и наука до пазарно-ориентирани дейности и трансфер на научно знание, технологии и иновации. Многобройните роли, които изпълняват университетите, не са взаимно изключващи се, а действат едновременно. Не са изключение случаите, когато висшите училища включват в своята мисия едновременно стремежа да имат лидерски позиции в науката, в комерсиализацията на научните резултати и в гражданското общество, т.е. в подпомагането на икономическото развитие и предприемачеството в своите региони.

През своето 72-годишно възходящо развитие Русенският университет е извървял пътя до най-актуалния модел на АНГАЖИРАН университет със значимо влияние върху региона, в който е локализиран. В хронологичното историческо развитие на висшето училище могат лесно да бъдат открити идентифицираните по-горе етапи:

- От своето създаване през 1945 г. като първото извънстолично висше техническо училище до трансформирането си в многопрофилен университет през 1995 г., Русенският университет преминава през първите два етапа – на „фабрика“ за знания и свързващ университет. Инженерните кадри, които подготвя през този период, са изцяло съотнесими с потребностите на региона и страната във връзка с осъществяващите се процеси на механизация и автоматизация на селското стопанство и индустриализация на икономиката. Университетската наука също е обвързана с нуждата от иновативни технологични решения за индустрията, а научноизследователският сектор работи в тесен контакт с предприятията в доминиращите за региона отрасли.

- Първите стъпки към *предприемачески университет* се осъществяват от 1995 г. нататък, когато Русенският университет започва да осъществява обучение по управление в различни сектори: бизнес мениджмънт, индустриален мениджмънт, публична администрация, мениджмънт на качеството и метрология, европеистика с акцент върху многостепенното управление в Европейския съюз и др. Интегрална част от това обучение е придобиването на знания и умения по предприемачество, като практическата подготовка на студентите се допълва от много извънаудиторни инициативи: Ден и нощ на предприемачеството, Летни училища по предприемачество, работа в Центъра по предприемачество към университета, развитие на международна мрежа по предприемачество РЕШИЦА, издаване на двуезичното списание „Предприемачество и иновации“ и много други. Неслучайно през 2014 г. Русенският университет е избран за едно от петте пилотни

висши училища в България, които се включват в проекта на Европейската комисия и ОИСР HEInnovate, преминава през европейски одит на постигнатата предприемаческа култура и получава много висока оценка в последвалия доклад за България. През същия период университетът започва много активна работа с бизнеса от региона чрез редица инициативи: Дни на работодателите-потребители на кадри, развитие на Информационен портал за бизнес партньори, съвместни проекти с бизнеса по ОП Конкурентоспособност, приета Стратегия за развитие на предприемаческа култура и др. Русенският университет все повече се позиционира като решаващ фактор за регионалното развитие, генератор на иновации за бизнеса и създател на социален капитал с лидерски функции в регионалната икономика. Цитираният институционален капацитет на университета, както и решаващата му роля при конфигурирането на регионалните системи и регионалните политики /екип от университета създава Областната стратегия за развитие на Област Русе за периода 2014-2020 г./ дава основание да се твърди, че Русенският университет успешно осъществява прехода към етапите *университетът като иновационна система и ангажиран университет*.

- Работата на *университета като иновационна система* се проявява особено отчетливо през последните десет години, когато русенското висше училище завоюва лидерски позиции в България по въвеждането на иновационни образователни технологии чрез координаторска роля в 4 международни проекта в областта на компютинга, като последният е с 67 партньори от 35 страни. Българският комисар по дигитализация и цифрова икономика Мария Габриел подкрепя идеите в разработената от Русенския университет Концепция за адаптиране на обучението към дигиталното поколение и е изразила намерението си да включи базови постановки от тази концепция в Европейския план за дигитализация. Сериозен принос в това отношение има и успешно изпълненият проект по програма Интеррег V-A Румъния-България за дигитализация на културно наследство, благодарение на който Русенският университет беше поканен от Министерството на туризма да участва с дигитален корнер на Световното изложение по туризъм в Лондон през ноември 2017 г.

- Неоспорими доказателства могат да бъдат приведени и в защита на тезата, че Русенският университет, в резултат от своята социално отговорна позиция по отношение на регионите, които обслужва, е достигнал и последния от етапите, приведени в таблицата по-горе – на *ангажиран университет*. Тук могат да се посочат: създаденият по инициатива на университета Форум за регионално развитие и сътрудничество в рамките на Северен централен район, подписаните споразумения за сътрудничество с областните управители на областите по поречието на р. Дунав, новосформираният Алианс за университетско-училищно сътрудничество, който е първи по рода си в България, организирането на Русенското изложение на селскостопанска, автомобилна и компютърна техника, което през 2018 г. отбелязва своята 20-годишнина, Иновативното Младежко Експо с широк отзвук не само в региона, но и в страната. Особено ангажирана е позицията на университета по отношение на трансграничния регион, в който е позициониран, и Дунавското пространство. Във връзка с това могат да се изтъкнат: дългогодишното членство на Русенския университет в Дунавската конференция на ректорите като единствен университет от България, участието в ключови проекти по Дунавската стратегия, напр. Danube:Future и Danube-Inco.net, успешното изпълнение на повече от 20 проекта по програмата за трансгранично сътрудничество Румъния-България, домакинството на 5-та среща Азия-Европа /ASEM/ по въпросите за управление на водните ресурси и устойчивото развитие в басейните на реките Дунав и Меконг и др.

ИЗВОДИ

Изложените факти за актуални постижения на Русенския университет във взаимодействието му с ключови партньори от регионалната среда, неговият значителен капацитет за влияние върху икономическото и социалното развитие на прилежащия регион чрез генерирането на иновационен потенциал, както и изпълняваните лидерски функции в

трансграничната територия и Дунавското пространство, го определят като предприемачески, иновационен и ангажиран университет. Именно тази комбинация от характеристики е призвана да чертае облика на университетите на бъдещето, чиято мисия далеч надхвърля образователските и изследователски цели, а доминиращо се фокусира върху лостовете за стимулиране на регионалното развитие и издигане на регионалното благосъстояние и просперитет.

REFERENCES

Arbo, P. and P. Benneworth (2007). Understanding the regional contribution of higher education institutions: A literature review. OECD Education Working Paper, No. 9.

Drucker, J. and H. Goldstein (2007). Assessing the Regional Economic Development Impacts of Universities: A Review of Current Approaches. *International Regional Science Review* 30(1), pp. 20-46.

Etzkowitz, H. (2000). The future of the university and the university of the future: evolution of ivory tower to entrepreneurial paradigm. *Research Policy* 29(2), p. 313.

Gibbons, M., C. Limoges, H. Nowotny, S. Schwartzman, P. Scott and M. Trow. (1994). *The new production of knowledge: the dynamics of science and research in contemporary societies*. Sage Publ..

HEInnovate Reviews. Universities, Entrepreneurship and Local Development. Promoting Innovation and Entrepreneurial Mind-Sets through Higher Education. (2015). URL: www.mon.bg/?h=downloadFile&fileId=7704 (Accessed on 29.09.2017)

Knight, J. (2013) A Model for the Regionalization of Higher Education: The Role and Contribution of Tuning. *Tuning Journal for Higher Education*, ISSN: 2340-8170. Issue No. 1, November 2013, pp. 105-125

OECD (2007). *Higher Education and Regions: Globally Competitive, Locally Engaged*. Paris, OECD.

Youtie, J. and Shapira, P. (2008) Building an Innovation Hub: A Case Study of the Transformation of University Roles in Regional Technological and Economic Development *Research Policy*, vol. 37, pp. 1188-1204

Uyarra, E. The Impact of Universities on Regional Innovation: A Critique and Policy Implications. In: *Manchester Business School Working Paper No 564*, ISSN 0954-7401, pp.3-19